

je deležen posebne pohvale. Poleg tega pa je skoraj nemogoče, da bi mogel nadzornik po eni kratki inšpekcijski spoznati in presoditi vrline in slabosti učiteljeve. Služboval sem na petrazrednici, kjer je trajalo nadzorovanje v vseh petih razredih skupaj eno uro.

„Pa ravno danes so bili učenci tako nepazljivi ter so tako slabo odgovarjali“, tarnamo večkrat po dokončanem nadzorovanju, če je šlo vse prav slabo. In vendar bo kriv učitelj, ne pa učenci, ki so n. pr. včeraj prav dobro odgovarjali; učitelj si je še znabiti zaželel nadzorovnika, a pri inšpekcijski pa doživi tak fiasko.

Na učence vpliva to in ono, kar provzroča nepazljivost in odsotnost duha; naštetih hočemo le nekatere momente: soparno, deževno vreme, prav lep solnčni dan, mraz, vročina, prezgodnje vstajanje otrok, ponedeljek (če gredo otroci s starši v nedeljo po več ur daleč na izlet ali pa v gostilnico), po mestih še tudi razne zabave (gledišče za otroke, panorama, kak cirkus itd.), čas pred raznimi prazniki in po praznikih (Miklavž, Božič, Velika noč) itd. Vse tu navedeno učinkuje prav močno na otroško telo in dušo, in raztresenost v šoli je neizogibna posledica.

Pa tudi nadzornik je lahko indisponiran ter gleda časih skozi temna, časih skozi svetla očala. Če nas doleti nadzorovanje ob takih kritičnih dneh — če so n. pr. nadzornik, učitelj in učenci prav slabo razpoloženi — tedaj ti neugodna ali celo uničevalna ocena ne izostane in če si tudi najvestnejši in najspretnjši učitelj.

V mestnih šolah je tuintam navada, da nadzornik ravnatelja ali nadučitelja ne recenzira v navzočnosti drugih, ampak mu pove svoje mnenje privatno med štirimi očmi. To bi pa bilo prav tako opravičeno napram ostalemu učiteljstvu; saj zadene graja vsakega mnogo občutljiveje, če jo slišijo tudi tovariši. Če pa nadzornik tega ali onega posebno hvali, bo to spet neugodno vplivalo na prijateljske odnose med učiteljstvom.

Kako more biti pri srečanju staremu nadučitelju, katerega zastarelo metodo v poučevanju nadzornik v navzočnosti drugih učiteljev ožigosa in ga pozove, naj študira novejša dela. Pač se mu potem za hrbtom roga jedva iz učiteljskega došli novinec, ki misli, da si je zajel tam vso novejšo modrost z veliko žlico; pri prvem sporu zabrusi svojemu šefu v obraz: „Kaj boste vi mene komandirali, saj sami ničesar ne razumete o modernem šolstvu; z menoj je bil nadzornik bolj zadovoljen kot z vami!“

Večkrat se tudi dogaja, da netaktni in nekolegijelni tovariši po zakotnih gostilnicah lajkikom pripovedujejo, kako je inšpektor tega ali onega „zdelal“. Tako se poraja med učiteljstvom zavist in sovraštvo, ki njemu in šoli gotovo niso v prid.

Inšpekcijske konference kot take, kakor se še po večini prakticirajo, so zastarele in bi se naj odpravile; nadomestijo se pa naj s takimi kot jih je uvedel letos nadzornik mariborskega okraja J. Schmoranzler.

Po končanem nadzorovanju predseduje najprej skupni seji, kjer se razpravlja o splošnih stvareh, ki zadevajo celokupno učiteljstvo; zatem se pa vrše konference v duetu. Najprvo pride na vrsto nadučitelj, za njim pa ostali učitelji po starosti; v tem ko konferira z enim, se morajo drugi iz konferenčne sobe odstraniti v kak sosedni lokal. Vsak učitelj je z nadzornikom sam in tako med štirimi očmi se recenzira njegovo delo; tu lahko govori odkrito in neprisiljeno oba.

Schmoranzlerjevo uvedbo je pozdravilo in akeptiralo učiteljstvo z velikim veseljem ter bi bilo želeli, da pridejo z njim vsi tovariši-nadzorniki.

Milanov.

Vesela vest iz Istre.

V „Edinosti“ z dne 29. novembra t. l. čitamo:

Vesela vest iz dekanske občine.

Starši za šolo godnih otrok podobčine Rozar-Bižana so se mnogo let potegovali za samostojno šolo na Rižani, ker jim je bilo neprilicno in skoraj nemožno pošiljati svoje otroke v 6 kilometrov oddaljeno šolo v Predloki, kamor so bili po stari „prepravični“ geometriji všolani.

Dne 7. marca leta 1901 (l) so zadnjič po deputaciji, v kateri so bili pok. občinski odbornik Anton Miklavčič, vaški predstojnik Matija Čuber, nadžupan Iv. Mahnič in ud krajnega šolskega sveta nadučitelj Iv. Kurent, izročili e. kr. dež. šol. svetu v Trstu prošnjo za samostojno šolo na Rižani. Deputacijo je vodil zaslužni g. poslanec Matko Mandič najprej k tedanjemu e. kr. dež. šol. nadzorniku g. vitezu Klodiču in z njim vred k podnamestniku Schwarzu. — Temu je g. vitez obrazložil, da so mu krajevne razmere Rižanske doline in župnije Predloka dobro znane že iz njegovih nadzorovalnih let in da je več nego pravično, da se prošnji Rozar-Bižancev koj ugodi. Tedanji podnamestnik Schwarz je pripoznal upravičenost zahteve prosilcev, ali pristavil je: „To ne pojde tako hitro, ker je deželni odbor istrski določil odpreti vsako leto samo po tri nove šole v vsej pokrajini Istri. Ne kaže Vam torej drugega, nego potrpeti, da pridete na vrsto.“

S to „tolažbo“ je bila deputacija milostno odslovljena. Po tej presladki obljubi bi morali Rozar-Bižančani čakati najmanj 60 let, da pridemo „na vrsto“. Ali odtakrat do slej so se razmere znatno izpremenile tako v Trstu kakor v Poreču.

Po neutrudljivem prizadevanju e. kr. okrajnega nadzornika g. Henrika Dominica v Kopru je prejel obč. odbornik na Rižani, g. Mat. Šuber, koncem oktobra t. l. nalog, naj nemudoma pripravi šolsko dvorano z vso opravo, ker da se ima tu koj odpreti enorazredna šola, za sedaj kakor podružnica one v Predloki. Naši vrli vaški predstojniki so se podali koj in z veseljem na delo — in glej — v 14 dneh je bila pripravljena šola z vso opravo in stanovanje za učno osebo. Že dne 16. novembra je uradno nastopila svojo učiteljsko službo, a prišla na Rižano v ponedeljek dne 18. novembra naša prva učiteljica, veleizobražena in energična gospica Gizela Berlingerjeva. Joj, s kakšnim hrepenenjem smo jo pričakovali. Na meji občine so jo sprejeli nadučitelj iz Predloke, Fr. Ferjančič, gg. odbornika Mat Šuber in Oblak z občani, učenci in — z domačo godbo. G. nadučitelj Ferjančič in Mat. Šuber sta pozdravila gospico učiteljico v imenu prebivalstva preprijazno. godba je zasvirala „Naprej“ — in hajd med sviranjem veselih koračnic na Rižano, ki je bila okrašena z mnogimi trobojnicami. — Tako spoštuje naše ukaželjno prebivalstvo svoje največje dobrotnike! — V gostilnici konsumnega društva na Rižani je bil pripravljen preprost, a razmeram primeren obed, med katerim so se izrekle zahvalne napitnice g. odborniku Šuberju, nadučitelju Ferjančiču in nadzorniku Dominicu za njihovo prizadevanje in neumorni trud, da smo prišli do prepotrebne in toliko zaželene šole. Čast jim in hvala!

Zaradi te nepričakovane pridobitve vlada med prebivalci Rozarja-Rižane nepopisno splošno veselje. — Sedaj pa besedico Vam, starši šolskih otrok Rozarja-Rižane! Šola brez otrok bi bila nesmisel. Vi jih sicer imate nad 60, a skrbite, da bodo ti Vaši otroci obiskovali šolo vsak dan marljivo, redno in točno. Ne zadržujte med poukom otrok doma morda za pašo, nabitje stelje itd. Ako ne boste otrok pošiljali redno in točno v šolo, Vam tudi s 100 učitelji ne bo nič pomagano. Imeli bi le

večkratno škodo: Otroci bi rasli v nevednosti, v svojo nesrečo in Vašo žalost. Vi bi morali zaradi zamud plačevati občutne globe in zaradi glob pridete v neprijateljsko razmerje z učiteljstvom.

Torej, dragi Rižanci, otroke redno in točno v šolo, ne na pašo! Ako se boste ravnali po tem dobrohotnem nasvetu, boste srečni Vi in Vaši otroci!

* * *

Ponatisnili smo te vrstice v zadoščenje onim našim mnogobrojnim somučnikom širom slovenskega ozemlja, ki še niso imeli srečne ure v svojem plemenitem delu zunaj šole, da vidijo, kako zlato in plemenito je naše ljudstvo, dokler ga ne okuži strupeni dih klerikalne posirovelosti.

Duh časa.

VIII.

Izpreobrnili, hm! — Poprej pričakujemo od ljudožreec v Afriki, da bi postali omikani gentlemani, kakor da postane svetohlinski zetot in z vsemi človeškimi napakami obložen klerikalni izprijenec pošten človek.

To do skrajne mere veliko spačenost vidimo že med preprostim ljudstvom. Koliko je takih, ki jako radi molijo, se prekrižavajo in spodobno odkrivajo pri vsakem ob potu stoječem znamenju, hodijo radi v cerkev in se bijejo na prsi, da odmeva, so do skrajnosti vneti za vsako versko in cerkveno zadevo, a njih dela so do skrajnosti hudobna in brez poboljšanja. Nestrpni so in sirovi, v čast in ponos si štejejo, če napravijo svojemu bližnjemu, ki ga brez odpuščanja sovražijo, kako škodo na časti, poštenju in imetju. Odpuščanje, spravljivost, ljubezen do bližnjega in sploh delo v pravem duhu naše vere jim je deveta briga. In vendar so taki ljudje pravi katoliški možje in žene zato, ker smrtno sovražijo, psujejo, zaničujejo in obrekujejo politiške nasprotnike ter so zvesti pristaši klerikalne stranke.

To je novodobno katoličanstvo; to je novodobni smrad iz pekla, ki bije našim verskim resnicam naravnost v obraz, to je sad odgoje današnje klerikalne politike, zlasti pa klerikalnega časopisja. Taki zagrizenci pišejo dopise v „Slovenca“ in „Domoljuba“, ki jih uredništvo sprejema in objavlja, ki so tako podli, nesramni lažnivi, obrekljivi, in protiverski, da se na prvi pogled spozna, da so delo svetohlinskega in do skrajnosti izprijenega klerikalca-lopova. Ali je mogoče učitelju-odgojitelju odobravati tako pisavo in taka dela, katerega sveta dolžnost je odgojevati značaje, odkritosrčnost, resnicoljubnost, poštenost, človekoljubje? Nikakor ne! Mi se moramo postaviti po robu tem grobokopom, lažiedgojevalcem in zverinskim hijenam na polju odgoje našega naroda. Klerikalno časopisje zastruplja vedoma, z namenom in v krivoverskem duhu neprestano, sistematiško in brez poboljšanja naše javno mnenje in naš narod sploh.

In kaj se upa nam očitati ta do mozga in kosti izprijena klerikalna pošast? Da moramo mi najprej kritikovati „Narod“, potem bomo imeli šele pravico kritikovati pošteno katoliško (??) časopisje. Kdo je pa dal to novo zapoved? Katera božja zapoved veli: če kdo drugi ubija, krade ali očitno greši, moramo tistega poprej kaznovati ali posvariti, potem šele tebe, ki si onemu enak? Ali mar ne bo dajal vsak od sebe odgovora pred Bogom?

To se vidi, kakšni verski ignoranti, puhloglavci in zetotje so pri našem klerikalnem časopisju! In pod takšno neumnostjo, bedarijo in pregrešno pisavo je podpisan doktor sv. pisma! Takšni ljudje imajo še pogum govoriti o versko-nravni odgoji,

ki se sami vedoma in z namenom valjajo v krivoverstvu in smradu iz pekla? Sramota, da duh časa te ljudi ni naučil v XX. stoletju niti katekizma! In ti ljudje hočejo veljati za odgojevalce, osrečevalce in voditelje našega naroda?

V št. 31. „Učit. Tovariša“ je posnet nesramen dopis iz Vipave o času tamošnje učiteljske konference. Tak nesramen dopisnik na katoliški podlagi, ki z namenom in lažjo sramoti učiteljstvo, ne bi bil res drugega vreden kakor palice, čeprav ni to pravo odgojevalno sredstvo. Vendar večkrat je treba odgojevalcu pri skrajni sirovosti, nepoboljšljivosti hudobnosti, trmi in neupogljivosti posluževati se tudi skrajnih pripomočkov, ako ne izda ničesar lepa beseda. Za lopove imamo ječe, za morališko-verske izprijenec pa skrajna odgojevalna sredstva.

V tem smislu je tudi naš dopisnik ožigosal ta nesramni klerikalni smrad. Kaj mislite, da je bilo to klerikalizmu prav? Kaj še! Prepričan je bil, da se smrad iz pekla ne da opravičiti in zagovarjati na pošten način, zato se je naredil lepega, nedolžnega, mogočnega ter je zavil vso stvar v „Slovenca“, št. 176, tako-le:

„V „Učit. Tovarišu“ grozi neki liberalni učitelj, da bodo začeli učitelji „Domoljubove“ dopisnike obdelovati s pestmi. Državni pravdnik dr. Trenz, ki je tožil uboge Knežičane, da so dobili 57 mesecev zopora na ovadbo nadučitelja Česnika, ni zaplenil te številke „Učit. Tov.“, ki je izšla iz Česnikovega kraja in je pisan v njegovem duhu, dasi v nji hujska naravnost k nasilnosti. Isti učitelji so pa poslali s podpisom „pokorni učitelji“ pasje ponižno brzozjavko — Hribarju, Jakliču seveda ne, ker niso vredni prištevati se k edinemu ljudskemu učitelju avstrijskega juga, ki je dosegel čast državnega poslanca. Pa bodo priberali za zvišanje plač. Naj jih plača — Hribar!“

Tako se je umil na lep način naš klerikalizem. On ni rekel! „Priznam, da je bil dopis žaljiv, oprostite, drugič bomo gledali, da se več ne pripeti kaj takega!“

Tako delajo pravi katoličani, pošteni politiki in značajni možje. Ker pa naš klerikalizem niti pojma nima o katoličanstvu, katoliški odgoji, značajnosti in moštvu, je klical državnega pravdnika na pomoč. Ne ljubezen, pravica in resnica niso njegova načela, marveč maščevanje in zagovarjanje greha. On zagovarja vsako klerikalno lopovščino, če je še tako grda, neopravičena in pregrešna. Greh zagovarjati je smrten greh po katoliški veri, po klerikalni veri je pa to velika čednost. In ti ljudje hočejo veljati za katolike, se potegujejo za versko-nravno odgojo, zahtevajo, da bi se jim mi učitelji-odgojevalci klanjali, jih častili in jim izkazovali pasjo ponižnost zaradi poboljšanja plač? Nikdar!

Versko-nravno spačenim, z namenom krivoverskim in do skrajnosti hudobnim in brez značajnim ljudem se mora postaviti pošteno učiteljstvo v bran, varovati pred to kugo naš narod in ne imeti z njim pod nobenimi pogoji stika, dokler se ne poboljšajo.

Predbacivajo nam, da preziramo Jakliča, edinega učitelja v državnem zboru z avstrijskega juga. Kako naj spoštujemo moža, čeprav iz našega stanu, ki svoj lastni stan zaničuje s tem, da sedi v družbi že od pamtiveka sramotilcev in smrtnih nasprotnikov šolstva in učiteljstva! Rekli smo že, izkaže naj se moža vnetega za svoj stan, priložnost ima lepo, potem mu bomo pošiljali čestitke — tega pa ne bo nikdar naredil — zato pa klerikalnega svojega smrtnega politiškega nasprotnika ne poznamo. Nasprotno je pa Hribar vnet pristaš, zagovornik in prijatelj učiteljstva in šole, kar je že večkrat tudi pokazal v dejanju, zato ga spoštujemo, čeprav ga po novi klerikalni veri klerika-